

SAMOUUPRAVA

—
Leto I. — 1918.

Štev. 2.

Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani

v hiši Zadružne zveze, Dunajska cesta 32
(nasproti „Bavarskemu dvoru“ v bližini mitnice).

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4⁰/₀

brez
odbitka.

Vložne knjižice drugih denarnih zavodov sprejema kot gotov denar. — Posojila na zemljišča daje po 4³/₄% in 5%. — Daje posojila na amortizacijo na vsak poljuben načrt, dalje na menice in vrednostne papirje.

Uradne ure vsak delavnik od 8.-12. dopoldne.

Za varnost vloženega denarja jamči 21 kmečkih občin z vsem premoženjem in davčno močjo. Vsaka špekulacija z vloženim denarjem je po pravilih odobrenih od c. kr. deželne vlade izključena, zato je denar v hranilnici popolnoma varno naložen in se ni bati nobene izgube.

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4⁰/₀

brez
odbitka.

RAZŠIRJAJTE

„SAMOU PRAVO“!

Celoletna naročnina znaša 6 kron, polletna pa 3 krone.

: List izhaja enkrat na mesec na dvanajstih straneh. :

SAMOUUPRAVA

Uradno glasilo deželnega odbora vojvodine Kranjske.

Izdajatelj in lastnik: Deželni odbor kranjski.

Izhaja vsakega 15. dne meseca, ter stane celoletno **6 kron**, polletno pa **3 krone**.

Dopise je pošiljati uredništvu „Samouprave“ v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Posamezna številka 60 vinarjev.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo „Samouprave“ v Ljubljani.

Cena oglasom v „Samoupravi“:
1/2 str. 160 K, 1/4 str. 80 K, 1/8 str. 50 K
za celo leto.

Aprovizacija in občine.

Živo se še spominjamo lepih dni in kolikor toliko brezskrbnega življenja pred sedanjo vojno. — Ni nas morila skrb za vsakdanji kruh, nismo se pehali za košček mesa, nismo se nastavljali pred trgovinami za sladkor, kavo, mast in druge vsakdanje potrebščine. — Vsega smo imeli zadosti. — Trgi so bili dobro založeni, trgovine preskrbljene z blagom. — Kmetovalci so prinašali svoje izdelke na trg, trgovci so nam preskrbeli druge potrebščine iz inozemstva in prek-morskih dežel. — Cene so bile zmerne; nismo poznali ne najvišjih cen, ne prodajnih pa tudi ne ravnalnih cen. — Svobodna trgovska konkurenca je regulirala cene brez vmešavanja državnih oblastev. — Razmere so se tekom vojne silno izpremenile. — Naravna posledica dolgotrajne vojne v centralnih državah, ki so od celega sveta odrezane in glede prehrane skoro izključno navezane na lastno produkcijo, ni mogla izostati. — Zaloge živil so se, ker je dovoz iz inozemstva skoro popolnoma prenehal in ker je tudi lastna produkcija radi pomanjkanja delavcev in surovin zelo padla, skrčile; pomanjkanje postaja od dne do dne večje. — Nastala je nujna potreba, da se razpoložne pičle zaloge pravilno in pravočasno razdele in da se zagotovi vsem slojem najpotrebnejša prehrana. — Aprovizacija je postala za državo najvažnejše vprašanje, pa tudi največja skrb. — Da se pravično razdele pičle zaloge živil, je bilo treba določiti posebne količine, utesniti promet, uravnati produkcijo in nakupovanje živil. — Vladi, ki pred vojno ni imela povoda mnogo brigati se za uravnavo preskrbe, so vzrasle nakrat nove dolžnosti in težke naloge. — Dobili smo skoro čez noč nebroj ukazov in predpisov. — Na Dunaju je bil ustanovljen poseben urad, ki upravlja aprovizacijske zadeve in izdaja predpise o uravnavi pro-

meta in porabljanja živil in drugih potrebščin. — Ta urad se imenuje urad za prehranjevanje ljudi. — Izvršitev vseh predpisov glede aprovizacije je poverjena političnim oblastvom. — V zadnji stopnji izvršujejo vse te predpise občine. Občine so dobile s tem popolnoma novo področje, ogromno delo, odgovornost in pa tudi veliko skrb. — Opozarjamo samo na odgovorno in težavno razdeljevanje pičlih zalog živil, na razdeljevanje živilskih izkaznic, podrobno uravnavo aprovizacije v občini in na sodelovanje občin pri pri-skrbovanja in rekviriranju živil. — Aprovizacijske posle oskrbujejo občine v prenešenem delokrogu. — Glede aprovizacijskih poslov so torej občine neposrednje podrejene političnim okrajnim oblastvom. — V vseh zadevah, ki se tičejo aprovizacije, so občine zavezane pokoravati se ukazom političnih oblastev. — Okrajno politično oblastvo sme občini tudi odtegniti aprovizacijske posle in jih poveriti kaki drugi osebi, ozir. posebnemu odboru.

Da se morejo aprovizacijski posli smotreno izvrševati, je treba, da so vsi uradi in vsa mesta, ki oskrbujejo aprovizacijo, primerno organizirana in da se mej sebojno podpirajo in spopolnjujejo.

Ena prvih in glavnih nalog novoustanovljenega urada za prehranjevanje ljudi je bila, da se je lotil organizacije aprovizacijskih uradov. — Danes je ta organizacija do malega skoro popolnoma izgrajena. — Oglejmo si to organizacijo nekoliko поблиže!

Nadzorniki za prehranjevanje.

Nadzorniki za prehranjevanje so posebni organi urada za prehranjevanje ljudi in so temu uradu neposrednje podrejeni. — Nadzorniki naj posredujejo med prebivalstvom in aprovizacijskimi uradi v vseh za-

devah, ki se tičejo prehranjevanja. — Nadzorniki naj proučavajo razmere, poročajo uradom in ukrepajo, kako naj se odpravijo nedostatki. — Nadzorniki morajo biti vedno v neposrednji dotiki s prebivalstvom, naj sprejemajo pritožbe in poskrbe, da se pritožbe preiščejo in nedostatki odpravijo. — Nadzorniki smejo pregledovati aprovizacijske uredbe v občinah, smejo zahtevati pojasnila od županstev, od trgovcev in sploh od vseh oseb, ki imajo posredno in neposredno opravila z aprovizacijskimi zadevami. — Vsakdo je dolžan dajati nadzornikom pojasnila o zalogah, plačanih, terjanih ali ponujenih cenah in sploh o vseh okolnostih, ki so važne za določitev cen. — Nadzorniki si smejo ogledati obratne prostore in skladišča in se jim mora v ta namen dovoliti vstop v vse te prostore. — V zasebna stanovanja smejo nadzorniki le, ako se izkažejo s posebnim naročilom urada za prehranjevanje ljudi.

Aprovizačni uradi.

Aprovizačne posle v deželi oskrbujejo politična oblastva in občine.

a) Politična oblastva.

Najvišje aprovizacijsko oblastvo v deželi je deželna vlada, — v političnem okraju pa okrajno glavarstvo oziroma v mestu Ljubljani mestni magistrat. — Za smotreno oskrbovanje aprovizacijskih poslov je treba natančnega poznanja razmer v deželi in v posameznih krajih, posebno poznanja prometnih, produkcijskih in gospodarskih razmer vobče. — Zaradi tega državna oblastva in državni uradi pri izvrševanju aprovizacijskih zadev ne morejo pogrešati krepkega, smotreno organizovanega sodelovanja prebivalstva. — Zato so se ustanovili tako pri deželni vladi, kakor pri okrajnih oblastvih posebni sveti, ki naj politična oblastva podpirajo s svojimi skušnjami in nasveti ter jim pomagajo uravnati aprovizacijo tako, kakor to zahtevajo posebne razmere v deželi.

Deželni gospodarski svet je posvetovalni organ deželne vlade v vseh zadevah, ki se tičejo prehranjevanja ljudi. — Deželni gospodarski svet daje pojasnila, nasvete v vseh vprašanih prehranjevanja in predlaga primerne ukrepe in uredbe.

Deželni gospodarski svet pri deželni vladi v Ljubljani sestoji iz 10 članov. — Tri člane imenuje deželni odbor kranjski, dva člana trgovska in obrtna zbornica v Ljubljani, pet članov pa deželni predsednik. — V deželnem gospodarskem svetu so sorazmerno zastopani vsi sloji prebivalstva, producenti, trgovci in konsumenti. — Seje deželnega gospodarskega sveta sklicuje in vodi deželni predsednik.

Okrajni gospodarski svet ima isto nalogo in je podobno sestavljen, kakor deželni gospodarski svet, njegovo področje pa je omejeno na politični okraj, ki je zanj postavljen. — Polovico članov okraj-

nega gospodarskega sveta imenuje na predlog okrajnega glavarstva deželna vlada, drugo polovico članov pa izvolijo občinski zastopi. — Seje okrajnega gospodarskega sveta sklicuje in vodi okrajni glavar.

b) Občine.

Občinski gospodarski urad in občinski gospodarski svet. Aprovizacijske posle v občini oskrbuje občinsko predstojništvo; ako so aprovizacijski posli odtegnjeni občini, jih oskrbuje tisto mesto, ki so mu bili ti posli poverjeni. — Urad, ki oskrbuje aprovizacijske posle v občini, bodisi občinsko predstojništvo ali drugo mesto, imenujemo občinski gospodarski urad.

Občinskemu gospodarskemu uradu stoji na strani kot posvetovalni organ občinski gospodarski svet.

V občinskem gospodarskem svetu morajo biti zastopani vsi sloji prebivalstva, producenti, trgovci in konsumenti. — Občinski gospodarski svet naj ima najmanj 4 in največ 10 članov. — V teh mejah določi število okrajno glavarstvo s posebnim ozirom na krajne razmere.

Polovico članov občinskega gospodarskega sveta imenuje politično okrajno oblastvo, zaslišavši občino ter naj pri tem v prvi vrsti vpoštevata delavske in manj premožne sloje. — Imenovati se smejo v gospodarski svet samo občani. — Drugo polovico članov imenuje občinsko predstojništvo; imenovanje mora okrajno glavarstvo potrditi; okrajno oblastvo sme potrditev imenovanja brez navedbe razlogov odkloniti. V tem primeru mora občinsko predstojništvo imenovati drugega člana.

Člani občinskega gospodarskega sveta izvolijo iz svoje srede predsednika.

Zastopnik političnega okrajnega oblastva in nadzornik za prehranjevanje se smeta udeleževati sej občinskega gospodarskega sveta. — O vsaki seji gospodarskega sveta se morata okrajno glavarstvo in nadzornik pravočasno obvestiti.

Občinski gospodarski svet je samo posvetovalen organ. — V njegovo področje spada zlasti posvetovanje o vseh zadevah, ki se tičejo:

1. produkcije, dalje vprašanja, kako naj se poveča produkcija živil, krmil in drugih potrebščin, potem vprašanja delovnih moči in obratnih pripomočkov;
2. priskrbovanja živil, krmil in drugih potrebščin;
3. razdelitve živil, krmil in drugih potrebščin;
4. nadzorovanja trgovine z živili, krmili in drugimi potrebščinami; kako naj se zabrani navijanje cen in oderuštvo.

Gospodarski svet naj nadalje na primitiven način vpliva na občinstvo v tem smislu, da se prepreči čezmerno nakopičenje živil v zasebnih gospodarstvih; potem naj uči prebivalstvo, kako naj se izboljša pro-

dukcija, kako naj se shranjujejo živila, kako naj se utesni porabljanje in kako se primerno uporabljajo razna nadomestila.

Gospodarski svet se sme v posebnih primerih pritegniti tudi za razne druge naloge, poveriti se mu sme n. pr. priskrbovanje in razdeljevanje živil in krmil i. t. d.

Organi za nadziranje prehranjevanja.

Za nadziranje izvrševanja predpisov o prehranjevanju imajo okrajna glavarstva še posebne za to nastavljene organe. — Ker imajo ravno občine s temi organi največ opravila, ne bo odveč, ako si področje, naloge in dolžnosti teh nadzornih organov nekoliko поближе ogledamo.

Nadzorni organi, kar jih imamo na Kranjskem, so vsi davčni uradniki. — V izvrševanju svojega poklica kot nadzorni organi uživajo vse pravice, ki jih daje zakon javnim uradnikom.

Nadzorni organi morajo nadzirati ves promet z živili, krmili in drugimi potrebščinami. Vse nedostatke in nepravilnosti, ki jih doženejo, morajo nadzorni organi naznaniti svojemu okrajnemu glavarstvu.

Nadzorni organi smejo pregledovati prodajalnice, obratovalnice, shrambe in skladišča ter se jim mora vstop v te prostore v običajnih trgovskih, ozir. poslovnih odnosno dnevnih urah dovoliti. — Nadzorni organi smejo pregledati in popisati zaloge, pregledati poslovne knjige in druge zapiske; zahtevati smejo pojasnila o cenah in o vseh okolnostih, ki so važne za določitev cen. — V zasebna stanovanja smejo nadzorni organi le, ako se izkažejo s posebnim ukazom okrajnega glavarstva. — Nadzorni organi smejo nadalje pregledovati prtljago na kolodvorih in v vlakih in smejo živila in druge potrebščine, ki se pošiljajo ozir. prevažajo brez predpisanega dovolila, zapleniti. — Posebno po-

zornost morajo obračati nadzorni organi prometu z živili in drugimi potrebščinami. — Nadzorovati morajo tržni promet; paziti, da se ne zahtevajo in plačujejo višje cene, kot so dovoljene; z vso strogostjo morajo pobijati navijanje cen in oderušvo; dalje morajo paziti, da se izvršujejo predpisi, ki uravnavajo porabljanje kruha, moke, mesa, maščobe, kave, sladkorja, da se živila pravilno razdeljujejo in dr. — Nadzorni organi morajo nadalje nadzirati mline in točno izvrševanje vseh predpisov, ki se tičejo mlinskega obratovanja. — V to svrho smejo vsak čas pregledati obrat v mlinu, popisati zaloge žita in moke, ki se nahajajo v mlinu. — Mlinar mora nadzornemu organu predložiti svoje knjige, zapiske in mlinske izkaznice ter mu dati vsa potrebna pojasnila.

Nadzorni organ mora nadalje tudi revidirati poslovanje občin v vseh aprovizačnih zadevah in mu morajo županstva v ta namen dati vsa zahtevana pojasnila. — Paziti morajo nadzorni organi posebno, da se živilske izkaznice in živila pravilno razdeljujejo. — Nadzorni organi sodelujejo tudi pri popisovanju zalog in pri rekviriranju živil; preiskovati morajo, če so bile zaloge pravilno napovedane in kje so zamolčane zaloge skrite. — Zamolčane zaloge, ki jih iztaknejo, smejo nadzorni organi začasno zapleniti, dokler okrajno glavarstvo o stvari ne odloči.

Nadzorni organi imajo, kakor vidimo, zelo razsežno področje in mnogo pravic. — Imajo pa seveda z ozirom na svojo službo tudi posebne dolžnosti in sicer špeciјelno napram občinstvu. — Nadzorni organ je dolžan strogo molčati o stvareh, ki izve zanje v izvrševanju svojega posla, mora biti nepristranski, pravičen in nepodkupljiv. — V občevanju s strankami mora biti resen, dostojen in uljuden; njegov nastop mora biti energičen, a miren in ne sme po nepotrebem vzbujati splošne pozornosti.

Pomoč malim obrtnikom.

Mali obrtniki so tako pri nas kot v celi državi vsled sedanje svetovne vojske v veliki meri prizadeti. Sami so morali odriniti k vojakom, ali so bili na podlagi zakona o vojnih dajatvah in opravah z dne 26. decembra 1912 drž. zak. št. 236 poklicani za vojaška dela, njihove obratne prostore pa jim je zasedlo vojaštvo in jih porabilo za svoje namene. Kolikor izmed teh obrtnikov se vrne po dokončani demobilizaciji domov, bodo morali v mnogih slučajih svojo obrt začeti skoraj popolnoma znova, nabaviti si bodo morali nove stroje; vse to pa bo stalo precej denarja. Jasno je, da mnogo malih obrtnikov s svojo močjo tega ne bodo mogli storiti! Kolikor so imeli prihrankov, so jih nji-

hove družine vsled neznosne draginje med vojsko porabile, kredita po vojski tudi ne bodo imeli toliko, da bi dobili posojila v oni meri, v kateri ga bodo potrebovali. Potrebovali bodo tedaj pomoči od drugod!

Upoštevajoč zgorajšnje razmere in pa veliko važnost malih obrtnikov in trgovcev započelo je ministrstvo za javna dela vojno-kreditno pomožno akcijo za po vojni prizadete male obrtnike in trgovce. Ta akcija ima namen preskrbeti malim obrtnikom in trgovcem kredit, da bodo mogli po dokončani vojni svoje obratne prostore mašinsko opremiti ter s svojo obrtjo zopet pričeti.

Kateri obrtniki pridejo pri pomožni akciji v poštev?

Pri tej pomožni akciji bi prišli v poštev:

- a) mali obrtniki, ki so bili med vojno pri vojaki ali so bili na podlagi zakona o vojnih dajatvah poklicani za vojaška dela;
- b) vdove in mladoletni nasledniki obrtnikov, ki so v vojski padli ali vsled vojske umrli in se obrt v zmyslu § 56. obrtnega reda na račun teh nadalje izvršuje;
- c) izjemoma in v posebno uvaževanja vrednih slučajih tudi oni mali obrtniki, ki sicer med vojsko niso bili v vojaški službi, vendar pa so vsled vojske v svoji obrti hudo prizadeti.

Vsi ti pa seveda pridejo pri tem v poštev le tedaj če so podpore v resnici vredni in potrebni. Izključeni od te akcije so obrtniki, ki si kredit dobe lahko sami, ali ki kot obrtniki očitno ne morejo eksistirati in so se še pred vojsko le komaj vzdrževali.

Način podpore.

Vojno-kreditna pomožna akcija ima namen zgoraj označenim obrtnikom preskrbeti cenen kredit ter jim na ta način omogočiti, da bodo z obrtjo zopet lahko pričeli. Kredit za posamezne obrtnike ne bo smel presegati zneska 4000 K. Dolg bo prvo leto brez obresten, izplačati se bo pa moral tekom 11 let. Obrestna mera ne sme presegati 4%.

Potrebna sredstva.

V to potrebna sredstva bi se dobila potom kredita. Odbor, ki bi imel to akcijo v rokah najame posojilo in ga odda po 4% ali sploh po obrestni meri, ki se za to določi, priglašnim potrebnim obrtnikom. Jamstvo za take dolgove prevzame država, dežela, trgovska obrtniška zbornica in pa občina. Poslednje seveda samo za one obrtnike, ki imajo svoja obratovališča v ozemlju dotične občine. Vsi ti faktorji pa ne prevzamejo jamstva samo za v ta namen najeti denar, temveč tudi za doplačila na obrestih ter za zgubo na posojilih t. j. za oni denar, ki bi se sposodil posameznim obrtnikom, pa ga ti v teku 11 let ne bi mogli vrniti, bodisi da se je to zgodilo vsled nesreče ali tudi po krivdi obrtnikov samih.

Država je pripravljena v ta namen prevzeti 75% jamstvo pod pogojem, da prevzamejo ostalih 25% drugi faktorji. Od teh 25% prevzame dežela 15%, trgovska in obrtniška zbornica 3%, ostalih 7% pa bi morale prevzeti občine, kjer bi obrtniki, ki bi za tako posojilo prosili, imeli svoja obratovališča.

Kakšne dolžnosti bi zgoraj navedeni faktorji s tem prevzeli, vidimo najboljše iz primera. Vzemimo en tak primer: Obrtnik je dobil od vojno-kreditne pomožne akcije 2000 K posojila. Za posojilo mora obrt-

nik plačati letno 4% obresti. Odbor, ki ima to akcijo v rokah, denarja ni dobil po tej ceni, temveč je moral zanj plačati 5 $\frac{1}{2}$ %. Doplačilo na obrestih, ki ga prevzamejo vsi pri akciji vdeleženi faktorji znaša tedaj poldrug procent, kar pomeni pri posojilu 2000 K, na leto 30 K. Ker se je država zavezala — kot smo zgoraj omenili — s 75%, dežela s 15%, trgovska in obrtniška zbornica s 3%, občina pa s 7%, bi morala od zgorajšnjega doplačila na obrestih plačati država vsako leto 22 K 50 h, dežela 4 K 50 h, trgovska in obrtniška zbornica 90 h, občina pa 2 K 10 h.

Vsi ti faktorji pa jamčijo tudi za posojila, ki bi jih obrtniki ne mogli vrniti, bodisi vsled nesreče ali pa tudi vsled lastne krivde. Če zopet vzamemo slučaj, da bi obrtnik, ki je dobil 2000 K posojila, tega v določenem roku ne mogel povrniti, tedaj odpade od tega dolga na državo 1500 K, na dežeto 300 K, na občino 140 K, na trgovsko in obrtniško zbornico pa 60 K. Da se ti slučajji ne bodo pogosto ponavljali, ali pa bodo skoraj popolnoma izključeni, je samo po sebi umljivo, ker se bodo posojila dajala le zanesljivim osebam in bo dotično zadolžnico vedno morala podpisati tudi žena kot sodolžnica. Pri odločitvi, komu naj se kredit dovoli, bodo poleg tega odločevali vedno zastopniki vseh pri jamstvu vdeleženih faktorjev.

Ker bo pa obrtnik dobil posojilo prvo leto brez-obrestno, bodo zgoraj omenjeni faktorji morali prevzeti nase tudi 4% obresti, ki bi jih prvo leto sicer moral plačati dolžnik. Te obresti bi znašale od 2000 K 80 K. Od tega zneska bi plačala država 60 K, dežela 12 K, trgovska in obrtniška zbornica 2 K 40 h, občina pa 5 K 60 h. Z ozirom na to, da to velja le za prvo leto, je pri tako važni in koristni akciji to pač neznamen znesek.

Organizacija.

Kako naj bi bila vsa ta akcija organizirana? Natančnejši načrti za to še niso izdelani. Načrte za našo deželo izdelava v kratkem zavod za pospeševanje obrti na Kranjskem in pa trgovska in obrtniška zbornica. V glavnem pa je organizacija zamišljena sledeče: Vojno-pomožno akcijo bi vzel v roke poseben odbor, v katerem bi bili zastopani vsi faktorji, ki so prevzeli jamstvo t. j. država, dežela, trgovska in obrtniška zbornica in pa občine. Pri tem odboru bi se vlagale prošnje za posojila. Posojila bi se delila sporazumno z vsemi zastopniki in pri vsakem prosilcu bi se odbor informiral, če je prosilec posojila potreben in če živi v takih razmerah, da je s precejšnjo gotovostjo pričakovati, da bo dano posojilo mogel v določenem roku vrniti. Če mu je odbor posojilo dovolil, se napravi žnjim zadolžnica in izplača denar. Pri katerih zavodih bo odbor najemal, kot tudi vsa podrobnejša določila se izdelajo pozneje.

Ta akcija je za nas gotovo velike važnosti. Mnogo obrtnikov se bo na ta način rešilo. Stroške za to bo nosila — kot je razvidno iz zgoraj navedenega — v prvi vrsti država, v drugi dežela in sorazmerno le majhen del teh odpade na občino. Gospodje župani,

prevdarite to zadevo in preskrbite, da se občine v kratkem odzovejo tozadevni okrožnici deželnega odbora ter se zavežejo za svoje obrtnike v zgorajšnjem zmislu prevzeti 7% jamstvo.

Rabojemno pravo.

Navodnik in zakon.

Spisal dr. Fran Mohorič.

(Dalje.)

Dogmatično pravilen ta izraz sicer ni, pač pa je poljuden, in za nestrokovnjaka učinkovit. Kadar je sklenjena najemna ali zakupna pogodba, se pač znanstveno da govoriti le o tem, da je stvar najeta ali zakupljena. Dejanski položaj pa je v gospodarstvenem oziru zares tak, kakor da si rabojemec kupi od rabodavca rabo najete ali zakupljene stvari za primerni odplatek. Izraz državljanskega zakonika je (kakor že omenjeno) zlasti znamenit z ozirom na slovenski izraz — zakup in tudi „rabokup“, — s katerim tudi dejansko označujemo, da je raba rabojemne stvari — zakupljena („rabokupljena“). To zakonovo izražanje je ostalo tudi po novem zakonu (tretji delni noveli) nedotaknjeno.

Trgovinski zakon — kakor se je že povdarjalo, nima za rabojem nobenih posebnih določeb, in veljajo torej tudi za trgovinstvo vse določbe o. d. prava in edino le te določbe.

Po določbi člena 275. trg. z. pogodbe o nepremičninah niso trgovinski posli.

To pomeni torej, da pogodbe, katerim so vsebina in predmet nepremičnine, niso nikdar trgovinski posli, in torej zlasti ne: nakup, najem ali zakup (rabojem) nepremičnin, katere so namenjene za trgovinski obrat ali za pridelovanje zemljiških sadežev. Enako tudi ne spada med trgovinske posle zastava in obremenitev nepremičnin in posredovanje prometa z nepremičninami.

Za razliko med najmom in zakupom služi še en bistven znak.

Kdor najme stanovanje (hišo), — jo uporablja brez vsakega truda, brez vsakega obdelovanja. On samo predmet rabojem neposredno vživa s tem, da je v njem nastanjen on in morda tudi njegova živina, ali da je v njem spravljeno samo njegovo blago (prodajalna, obrtovalnica, skladišča).

Kdor pa vzame v zakup zemljišče, je hoče obdelovati, izkoriščati, s trudom in naporom dobivati zemljiške sadeže — ali istotako s trudom in naporom izrabljati zakupljene pravice (lov, ribarstvo, koncesijo) i. t. d.

7. Za sklenitev rabojemne pogodbe je treba — sporazuma strank:

a) glede rabojemnega predmeta;

b) glede odplatka, določenega po časovni enoti, — torej precej slično kakor pri kupni pogodbi, pri kateri zahteva zakon za sklenitev — sporazumni dogovor strank glede predmeta in cene; pri rabojemu je cena določena enotno po meri časovne enote, kakor pri kupčiji za nadomestljive stvari (genus) po enoti cene za liter, kg i. t. d. Zanimivo je zakonovo izražanje v § 1094: Kadar sta se pogodnika dogovorila o bistvenosti rabojema, namreč o „stvari“ (predmetu) in o ceni: onda je pogodba povsem sklenjena in rabo stvari smatrati — kupljeno.

Bistvena razlika med kupom (kupčijo) in rabojemom pa se ostro kaže v tem, da je kupljena stvar — pridobljena kupcu sama in za vedno in vselej, rabojemec pa mora rabojemno stvar rabodavcu po poteku rabojemne dobe — zopet vrniti oziroma jo izprazniti in se izseliti.

2. Zaveznosti rabojemnih pogodnikov.

Rabojemna pogodba je dvostransko odnosno obojestransko obvezna pogodba, za to iz nje izhajajo pravice in zaveznosti (dolžnosti) na strani vsakega pogodnika.

I. Pred vsem nastanejo iz rabojemne pogodbe zaveznosti rabodavčeve in sicer:

1. Rabodavec mora prepustiti rabojemcu uporabo v rabojem danega predmeta („stvari“) z vsemi pripadki (pritiklinami: stanovanje — s kletjo, podstrešjem, drvarnico i. t. d.) in sicer za dogovorjeno rabojemnino in za dogovorjeni čas. Ako tega ne more storiti, bodisi iz lastne krivde, ker je predmet dal v rabojem že drugemu, ali pa da mu še samemu ne gre razpolaga o njem, je rabojemcu odgovoren za škodo in obvezan k odškodnini v smislu splošnih odškodninskih določeb po §§ 1295 dd, o. d. z.

2. V slučaju, da je izpolnitev rabojemne pogodbe postala za rabodavca nemogoča, je razločevati, ali je nastala nemožnost izpolnitve po rabodavčevi krivdi ali brez njegove krivde.

a) V slučaju rabodavčeve samokrivde zadeva seveda odškodninska odgovornost rabodavca samega.*)

b) V slučaju rabodavčeve nekrivde pa rabodavca ne zadeva in ne more zadevati odškodninska odgovornost, toda rabodavec v tem slučaju tudi nima za dotični čas (neizročene vporabe) nobenega pogodbenega odplatka, — nobene rabojemnine.

2. K zaveznostim rabodavca spada nadalje zlasti zaveznost, ohraniti rabojemni predmet v porabnem stanju (§ 1096 o. d. z.).

a) Možno pa je, da ohranitev rabojemnega predmeta v vporabnem stanju zadeva dogovorno ali običajno tudi rabojemca, ker se zlasti v tem oziru običajno dogovarja ali običajno obveljava, da mora rabojemec rabokupni predmet vrniti v istem dobrem stanju (njivo z jesensko pognojitvijo; stanovanje pravilno osnaženo, parketna tla izlikana i. t. d.). Čestokrat mora rabojemec v tem oziru dati za svoječasno vrnitev predmeta v dobrem stanju, — varščino, jamstvo za inventar, snažnino i. t. d.

b) V dvomljivem slučaju je vsakako domnevati, da mora rabojemec — zakupnik sam popravljati zakupljena gospodarska poslopja, v kolikor se dajo poprave izvršiti s sredstvi zemljišča samega ali s prihodki, ki jih sme zase zahtevati po odnošajih zemljišča (§ 1096 o. d. z.). Tu je pač misliti na zemljišča, katerim pripadajo pravice iz zemljiških služnosti na drugih zemljiščih. Kadar se dajo poprave izvrševati iz uporabljanih sredstev služkečega zemljišča, in kadar zakupec izkorišča te pravice kot namestnik lastnikov, ondaj mu gre tudi zaveznost poprave iz pridobivanih sredstev tujega zemljišča, zlasti na primer iz sredstev realnega bremena služkečega zemljišča za popravo mostov, cest i. t. d.

3. Rabodavec ima v obče trpeti vsa bremena v rabojem danega predmeta sam.

a) Toda pri zakupih se čestokrat dogovarja posebej, da zakupec nosi javna bremena odnosno katera javna bremena in v katerem obsegu.

b) Državljanski zakon v tem oziru zlasti določa, da ima rabojemec (zakupec) pri pravih zakupih trpeti vsa bremena, kadar se zakup izvede povprek, izvzemši zaveznosti vknjiženih hipotekarnih bremen (§ 1099. o. d. z.).

*) Zlasti kadar rabodavec pred izročitvijo rabojemnega predmeta rabojemni predmet proda strancu in zadostno ne zavaruje rabojemca.

4. Rabodavec je rabojemcu zavezan povrniti vse potrebne in koristne naprave in sicer kot poslovatelju brez naročila (§ 1036. o. d. z.); vendar mora rabojemec terjati tozadevne izdatke najmanj tekom 6 mesecev po vrnitvi rabojemnega predmeta in sicer terjati sodno, drugače njegova tožba ugasne.

Seveda s tem zakon ne trdi, da bi smel rabokupec terjati potrošek še le po vrnitvi rabojemnega predmeta, ampak ga more terjati že takoj po opravi, kadar gre za tak potrošek, ki bi zadeval rabodavca samega (§ 1042. o. d. z.), tožiti pa mora pred potekom 6 mesecev po vrnitvi predmeta, sicer je tožba izključena.

II. Zaveznosti rabojemca.

1. Med rabojemčeve zaveznosti spada pred vsem plačevanje rabojemnine.

a) Kadar glede plačevanja rabojemnine ni nič dogovorjeno, ali ne veljajo posebni predpisi, velja zakonova določba (§ 1100. o. d. z.), da je rabojemnino plačevati a) naknadno, b) in sicer pri enoletnih ali večletnih zakupih polletno nazaj; kadar pa rabojemna doba ne dosega polovice leta, pa po preteku le-te (krajše) rabojemne dobe.

Čestokrat pa obstajajo posebni krajevni predpisi ali vsaj običaji.

Dogovorno se — zlasti v novejšem času — plačuje rabojemnina razmerni čas (mesečno, četrtletno, poluletno) naprej.

2. Nastane vprašanje, kako je s plačevanjem rabojemnine, kadar rabojemec sploh ne pride v položaj rabiti rabojemni predmet — in to v slučaju, da je rabodavec dal rabojemcu rabojemni predmet na razpolago. Kajti rabodavec rabojemnega predmeta je za rabojemca predpogoj in temelj rabojemnine.

a) Kadar rabojemec ne pride do uporabe na razpolago danega predmeta iz lastnega osebne razloga, takrat je rabojemec za svoje osebne razmere sam odgovoren, in mora plačati rabojemnino v polnem obsegu.

Seveda če je rabodavec v času rabojemčeve nevpornosti rabojemni predmet začasno ali trajno dal drugod v rabojem, je v takem početju možen popolni spregled rabojemnine ali pa samo možna rabodavčeva usluga. Rabojemec pa ima v takem slučaju pravico zahtevati razmerno popustitev rabojemnine.

b) Drugače je reševati slučaje, kadar rabojemec ne more uporabljati rabojemnega predmeta in razloga, ki je nastal izven in neodvisno od rabojemčeve osebnosti.

α) Kadar rabojemec vsled izrednih naključij kakor so: požar, kuga, vojska*) i. t. d. ne more uporabljati rabojemnega predmeta, ondaj (enako pri zakupu in najemu) rabojemec ni zavezan plačevati rabojemnine.

β) Drugače je, kadar je rabojemec oviran le v delni uporabi rabojemnega predmeta in kadar je dana ovira izven osebnosti rabojemčeve.

V takem slučaju ima najmec pravico zahtevati delni — sorazmerni popust najemnine. (§ 1105. o. d. z.) Zakon to določa izrečno za najemnino.

Pa tudi za zakup velja po zakonu enako pravilo, čeprav se zakon navidez izreka nasprotujoče, namreč: „Kadar se najmcu uporaba najemnega predmeta le deloma odtegne, se mu odpušča tudi razmerni del najemnine. Zakupcu gre popust zakupnine, kadar pade hasnovanje vsled izrednih prilogov zemljišča, zakupljenega le za eno leto, za več nego polovico navadnega pridelka. V resnici ima tudi zakupec vobče pravico do razmernega popusta na zakupnini. To kaže zlasti primerljaj, — kadar se na primer od zakupljenega zemljišča pogubi po uimah (odnese jo voda) le ena parcela, ali se lastnina ene parcele lastniku sodbeno odreče. — razlasti i. t. d., — v takem slučaju je iz naravnih razlogov jasno, da zakupcu ni treba za nadaljni čas plačevati tozadevnega deleža zakupnine. Enak slučaj je dan, kadar je zakupec vzel v zakup zemljišče prosto vsake služnosti, naknadno pa uveljavi stranec na tem zemljišču služnost, ki izdatno zmanjša dohodke zemljišča.

γ) Nekaj posebnega velja za zakup samo v tem oziru, da zakupec, ki zakupi zemljišče za

več let, prevzema neko tveganje za morebitne slabe letine, uime i. t. d., ki več ali manj zdatno zmanjšujejo letne dohodke. Odpadek zakupnine bi na eni strani povzročil neprimernost za lastnika, zlasti pri mnogoletnih zakupih, dočim se zmanjšani dohodek v enem letu poravna z obilico drugih let na strani zakupca.

Drugačen je položaj samo pri eno leto trajajočih zakupih, kjer je izravnava z drugimi leti nemožna. Za tak slučaj zahteva zakon, kakor že navajano, razmerni popust zakupnine, kadar pade dohodek pod polovico navadnega dohodka (vsled izrednih zunanjih prilogov).

Dvom je možen glede pomena dohodka, ali namreč gre za dohodek v denarni svoti ali v pridelkih. Pravilno je pač razlagati dohodek kot neposredni naravni dohodek — v pridelkih, kajti zmanjšek dohodkov v gotovini je lahko povzročen po zakupniku samem, ki je pridelke razpečal predčasno ali prepozno in po neprimerni ceni. Zakonovo določbo je torej razlagati tako, da ima zakupec pravico razmernega popusta na zakupnini, kadar naravni pridelki vsled izrednih prilogov padejo pod polovično mero navadnih letnih pridelkov.

δ) Kadar pa hoče zakupec uveljavljati tak popust, ondaj mora izredne prilogbe naznaniti brez zamude, in jih dati sodno ali vsaj po dveh strokovnjakih (zvedenih možeh) dognati, — izvzemši slučaj, da bi nezgoda bila deželnoznan. Brez take previdnosti se popust ne da uveljavljati (§ 1108. o. d. z.)

(Prihodnjič dalje.)

Vprašanja in odgovori.

3. Županstvo občine F.

Vprašanje:

Dne 10. januarja t. l. je dospela po odgonu iz Reke Fr. L., ki je — kot razvidno iz odgonskega lista napravljenega pri policiji na Reki — pristojna v občino K. Tukajšnje županstvo je Fr. L. odpravilo v do-

*) Glede vojnih ogroženecv je izšel judikat z dne 24. avgusta 1915 št. ? (Gerichtshalle stran 557/15): . . . 1. Kadar je najmec moral zapustiti najete prostore zaradi ogroženja po sovražnikovem napadu ali vsled oblastvene odredbe pri bližanju sovražnika, ondaj načeloma najmec nima plačevati nobene najemnine za čas do svojega resničnega ali vsaj omogočenega povratka. (§ 1104 o. d. z.)

2. Če je v takih slučajih najmec bil primoran pustiti (v najetih prostorih) svojo hišno ali poslovalniško opravo, ondaj mu gre, uvaževaje vse okolščine posameznega slučaja, popust razmernega dela najemnine. (§ 1105 o. d. z.)

movno občino K. Županstvo občine K. pa je odgnanko odpravilo nazaj, od koder je prišla, češ da tista ni tje kaj pristojna, ter obenem tukajšnjemu županstvu sporočilo, da ne prevzame nobenih stroškov, ki so nastali iz tega odgona. Za vse stroške je po zatrdilu županstva K. odgovorna tukajšnja občina kot odgonsko oblastvo, ker ni pred odgonom dognalo natančno domovinstva odgnanke Fr. L.

Vprašamo: Je li stališče županstva K. pravo? Mora li tukajšnja občina kot odgonsko oblastvo res pri vseh odgnancih, ki pridejo iz Reke, predno jih dalje odtira, dognati domovinstvo, ali pa se sme brez nadaljnih poizvedb zanesti na podatke, označene v odgonskem listu, ki ga je izdalo odgonsko oblastvo na Reki ter odgnance odtirati v označeno občino?

Odgovor:

V zmislu § 4. zakona z dne 27. julija 1871. drž. zak. št. 88. se smejo osebe odgnati le na podlagi pravomočne odgonske razsodbe. Predno pa se ta razsodba izreče, je treba na podlagi poizvedb ali drugih podatkov zanesljivo dognati, kam je oseba, ki se ima odturati, pristojna. Pri osebah, ki se pritirajo iz Reke, je sicer napravilo odgonsko razsodbo že tamošnje oblastvo, vendar pa ta razsodba za nas ne velja, ker spada Reka pod ogrsko krono. Naše obmejne odgonske postaje morajo vsled tega pri vseh osebah, ki se pritirajo od tam, izreči novo odgonsko razsodbo in pred izrekom domovinstvo odgnanca natančno dognati. V vašem slučaju tedaj niste pravilno postopali, ker ste se zanesli na podatke odgonskega lista odgonske oblasti na Reki. Ker ste s tem zakrivili, da se je oseba odtirala v nepravo občino, je tamošnja odgonska postajska občina odgovorna tudi za vse stroške, ki so s tem odgonom nastali.

4. Cestni okrajni odbor v R.**Vprašanje:**

Deželni cestar je postavil ob deželni cesti v občini S. 430 snežnih drogov in jih zaračunal po 20 vinarjev, kar zneso 86 K. Prosimo pojasnila, kdo je dolžan to svoto za drogeve plačati, ali cestni okrajni odbor ali občina S.? Pripomnimo, da je imel cestni okrajni odbor tozadevno z omenjeno občino že dokaj neprilik.

Odgovor:

Glasom § 13. cestnega zakona z dne 21. februarja 1912, dež. zak. št. 22 iz l. 1913, morajo občine, v katerih ozemlju so deželne ceste, za one kose cest, ki leže v občini, preskrbeti določena naturalna dela, mej drugim tudi pripravljati in postavljati potrebne snežne drogeve na mestih, ki se jim označijo. Ako bi bil cestni okrajni odbor zahteval od občine S., da postavi ob deželni cesti v občini snežne drogeve, bi morala občina tej zahtevi vsekakor ustreči; ako bi se pa občina branila, bi mogel cestni okrajni odbor sam dati postaviti drogeve in plačilo tozadevnih stroškov od občine izterjati.

Iz vprašanja ni razvidno, ali je bila občina pozvana, snežne drogeve postaviti ali ne, oziroma, če se je pozivu upirala. Pa tudi, ako občina ni bila pozvana in je dal cestni okrajni odbor sam postaviti snežne drogeve po deželnem cestarju, mora po našem mnenju občina povrniti cestnemu okrajnemu odboru vsaj tiste stroške, ki bi jih imela, če bi bila drogeve postavila sama, ker zadenejo po zakonu taki stroški le občino. Ta se more tem stroškom odtegniti le, če dokaže, da postavljanje snežnih drogov ni bilo potrebno.

Cestnemu okrajnemu odboru svetujemo, da postopa vedno zakonito, torej predvsem ukaže občini,

da postavi potrebne snežne drogeve na določenih mestih, to delo pa da opravi po svojem organu le, če občina ukazu ne zadosti v primernem roku.

5. Županstvo občine B.**Vprašanje:**

Občina je oddala l. 1913 zgradbo preložitve občinske ceste podjetniku J. M. za pavšalno svoto 12.190 K in to naznanila z dopisom z dne 6. januarja 1913 tako c. kr. uradu za odmero pristojbin v Ljubljani kakor tudi c. kr. davčnemu uradu v Radovljici. Leta 1913. je bila zgradba dograjena in kolavdirana ter se je podjetniku izplačal ves zaslužek.

Po izbruhu vojne je podjetnik J. M. odšel v vojno, kjer je l. 1915 padel.

Davčni urad zdaj (l. 1918) piše, da je predpisana pristojbina v znesku 77 K 50 v vsled zavezančeve smrti neizterljiva, in jo terja od občine, češ da občina v zmislu § 68. pristojbinskega zakona jamči za to pristojbino.

Prosimo odgovora, ali res jamči občina za predpisano pristojbino in jo mora vsled neizterljivosti od podjetnika tudi plačati? Ali ni pravica davčnega oblastva do odmere in izterjanja pristojbine sploh že zastarala?

Odgovor:

Po zmislu § 68. št. 3. cesarskega patenta z dne 9. februarja 1850, drž. zak. št. 50, (pristojbinskega zakona) bi imela občina lestvično pristojbino seveda nerazdelno s podjetnikom J. M. plačati ter bi bil zahtevek c. kr. davčnega urada v obče popolnoma upravičen.

Po tarifni postavki 75 b navedenega zakona je pa občina osebno oproščena pristojbine, ker v predmetnem slučaju ne gre za njene zasebnopravne zadeve in tudi ne za njeno osnovno (glavinsko) imovino, temveč za pravno opravilo, ki se tiče njej v zakonu izročeni javni zadevi (naprava in vzdrževanje občinskih cest in potov!). V razsodbi c. kr. upravnega sodišča z dne 13. junija 1912, št. 7237, Budw. 8982 F, je še celo izrečeno, da so v tar. post. 75 b navedeni zavodi (torej tudi občine) celo takrat oproščeni pristojbin od pravnih opravil, ako bi imela ta opravila zasebno-pravni značaj; zadostuje le, da se je to pravno opravilo sklenilo v zasledovanju kakih tem zavodom (občinam) izročeni javni smotrov.

Da je zgradba odnosno preložitve občinske ceste zasledovanje občini izročene javnega smotra, o tem tudi finančna oblast ne more dvomiti. Občina je torej brez vsakega dvoma oproščena od lestvične pristojbine, ki jo je plačati od oddaje navedene zgradbe; vso pristojbino ima plačati po določbi § 20, odst. 1, pristoj-

binskega zakona samo neopročena oseba, torej podjetnik J. M. Občina tudi v obče ne jamči za plačilo pristojbine, razen v slučajih §§ 71. in 73. pristojbinskega zakona, n. pr. če bi ona ne bila pravnega opravila svoječasno (l. 1913.) finančni oblasti naznanila, kar se je pa zgodilo; vsled tega ne zadene občine nikaka krivda, ako se pristojbina ni izterjala pravočasno.

Pravica finančne oblasti do predpisa neposrednih pristojbin zastara v zmislu § 1. zakona z dne 18. marca 1878, drž. zak. št. 31, v petih letih; zastaranje prične s koncem upravnega leta, v katerem je stranka zadostila svoji dolžnosti do prijave. V predmetnem slučaju bi tekla doba zastaranja od 1. januarja 1914 do 31. decembra 1918. Ker je pa davčna oblast v tem času pristojbino že odmerila, se je zastaranje pretrgalo; pa tudi brez ozira na to, bi predmetna pristojbina še ne zastarala, ker petletna doba še ni potekla.

6. Gospod J. T. v R.

Vprašanje:

Pri nas je v neki zadevi občinski odbor izrekel županu zaupnico, kar pa se nekaterim občanom ne zdi prav. Ali se morejo pritožiti proti zaupnici?

Odgovor:

Po našem mnenju se občani proti zaupnici, izrečeni od strani občinskega odbora, ne morejo pritožiti, ker je to notranja zadeva občinskega odbora. Če imajo dotični občani proti županu kake očitke glede poslovanja, jim je prosto, da stvar naznanijo deželnemu odboru, ki bo potem zadevo preiskal. Tudi c. kr. upravno sodišče na Dunaju je mnenja, da občani niso upravičeni pritožiti se proti resoluciji občinskega odbora, s katero je županu bila izrečena zaupnica, ker tak sklep še ne pomeni kake obveznosti občine, niti v tej niti v oni stvari, vsled česar tudi občani niso prizadeti na svojih pravicah.

Iz deželnega odbora.

Sadjarski in viničarski tečaj.

Deželni odbor je odredil, da se na kmetijski šoli na Grmu priredita l. 1918 sadjarski in viničarski tečaj za mladence, ki se hočejo praktično izvežbati v sadjarstvu ali pa vinarstvu. Na tozadevni razpis se je prijavilo vsega skupaj 22 prosilcev in sicer za sadjarski tečaj 19, za viničarski 2 in za šolo sploh 1 prosilec. Z ozirom na nezadostno število prosilcev za viničarski tečaj, odpade letos prireditev tega tečaja, pač se pa vrši sadjarski tečaj, v katerega je sprejetih 10 prosilcev. Sadjarski tečaj ne bo trajal 3 mesece, kakor je bilo napovedano, ampak samo 2 meseca, ker manjka na šoli potrebnih živil. Tečaj se prične s 1. marcem 1918.

Razpis služb okrožnih zdravnikov na Kranjskem.

Deželni odbor je razpisal sledeče službe okrožnih zdravnikov na Kranjskem:

1. V Fari v kočevskem okraju s sedežem na Petrinji z letno plačo 1600 K, aktivitetno doklado 200 K in s pravico do dveh petletnic po 100 K. Poleg tega dobiva zdravnik za uradna pota v Osilnico in Banjaloko 3000 K na leto;

2. v Grosupijem v ljubljanskem okraju z letno plačo 1600 K, aktivitetno doklado 200 K in s pravico do 2 petletnic po 100 K;

3. v Logatcu s sedežem v Planini z letno plačo 1400 K, aktivitetno doklado 200 K in s pravico do 2 petletnic po 100 K. Poleg tega dobiva zdravnik od občine Planina še posebno doklado letnih 500 K;

4. v Ložu z letno plačo 1600 K, aktivitetno doklado 200 K in s pravico do 2 petletnic po 100 K;

5. na Raki v krškem okraju z letno plačo 1400 K, aktivitetno doklado 200 K in s pravico do 2 petletnic po 100 K. Poleg tega uživa zdravnik za brezplačno zdravljenje ubožcev v občini Raka prosto stanovanje z vrtom in vinogradom;

6. v Senožečah z letno plačo 1600 K, aktivitetno doklado 200 K in s pravico do 2 petletnic po 100 K;

7. v Trebnjem z letno plačo 1400 K, aktivitetno doklado 200 K in s pravico do 2 petletnic po 100 K;

8. v Žužemberku z letno plačo 1400 K, aktivitetno doklado 200 K in s pravico do 2 petletnic po 100 K. Poleg tega dobiva zdravnik za zdravniške uradne dneve v Ambrusu, Ajdovcu in na Smuki 800 K letne odškodnine in 400 K stanarine od zdravstveno okrožnega zastopa.

Prosilci za te službe naj pošljejo svoje prošnje deželnemu odboru do 22. februarja 1918 in jim prilože dokazila o starosti, upravičenju do izvrševanja zdravniške prakse, avstrijskem državljanstvu, fizični sposobnosti, nramnosti, dosedanem službovanju ter o znanju slovenskega in nemškega jezika.

Deželno gledališče.

Deželni odbor je pripravljen vrniti deželno gledališče svojemu pravemu namenu i. s. že v sezoni 1918/19, kakor hitro se ustvari zadostna podlaga v finančnem in strokovnem oziru. Deželni odbor pa želi, da prevzame gledališče družba z zadostnim fiksnim kapitalom. Tej družbi bi dal deželni odbor

pod določenimi pogoji gledišče za večletno dobo na razpolago, da bo mogoče ustvariti stalne gledališke razmere, ki so prvi predpogoj za zdrav razvoj slovenske dramatike.

Zastopniki dež. odbora v šolskem odboru obrtnih nadaljevalnic v Ljubljani.

Za novo triletno dobo od 1. januarja 1918 dalje so imenovani zastopnikom dež. odbora v ljubljanskih obrtnih nadaljevalnicah Ivan Kregar, Anton Rojina in vodja Slovenske trgovske šole Karel Dermastia.

Dnevna zavetišča.

Predlogu dež. šolskega sveta, da se na dnevnih zavetiščih v Ljubljani ustanovijo 4 učna mesta, je deželni odbor pritrdil.

Obrtne nadaljevalnice.

V šolski odbor obrtne nadaljevalnice v Krškem je deželni odbor imenoval za prihodnjo poslovno dobo za svojega zastopnika g. Alojzija Kurenta, župnika v Krškem.

Razno.

Ravnalne cene za vino. Dunajska centralna komisija za preskušanje cen je dosedanje ravnalne cene za vino razveljavila in je v vseh avstrijskih deželah določila sledeče nove ravnalne cene za srednje vino: Za srednje vino avstrijskega izvora pri prodaji po pridelovalcu od kleti pridelovalca za hektoliter 300 K. Za srednje vino avstrijskega ali ogrskega izvora pri prodaji v vseh kronovinah izvzemši Češke: a) za veletrgovino: za vino v sodih belo 375 K, rdeče 395 K za hektoliter; za vino v steklenicah po sedem desetink litra belo 4 K 20 h, rdeče 4 K 30 h za steklenico; b) v gostilni ali nadrobni trgovini: vino iz sodov, belo za liter 4 K 60 h, rdeče 4 K 80 h; za vino v steklenicah po sedem desetink litra, ako se prodaja gostom za porabo v gostilniškem prostoru, belo 5 K 80 h, rdeče 5 K 90 h za steklenico, ako se pa prodaja čez ulico, oziroma v trgovini na drobno, belo vino 5 K, rdeče 5 K 10 h za steklenico. Za vino, ki ga toči pridelovalec „pod vejo“, je določena cena 3 K 20 h za liter. Za srednje vino se smatra vino, ki je po izgledu, duhu in okusu brez napak in ima kot belo vino 9 do 10, kot rdeče vino (črnina) 10 do 11 volumnih, t. j. prostorninskih odstotkov alkohola. Za vina, ki so šibkejša kot srednja, veljajo pri prodaji po pridelovalcu od njegove kleti naslednje ravnalne cene: Ako ima belo vino 8 do 9, oziroma rdeče vino 9 do 10% alkohola, 270 K za hektoliter; ako ima belo vino 7 do 8, oziroma rdeče 8 do 9% alkohola, 240 K za hektoliter; ako ima belo vino 6 do 7 oziroma rdeče 7 do 8% alkohola, 210 K za hektoliter; ako ima belo vino 4 do 5, oziroma rdeče 5 do 6% alkohola, 150 K za en hektoliter. Za vino iz naravnost rdečih, ameriških vrst grozdja, n. pr. Izabela, ali pa iz drugih manj vrednih vrst je določena cena 100 K za hektoliter. Kakšen razloček je tedaj med prej postavljenimi in sedanji ravnalnimi cenami? Prej postavljena cena za srednje vino je bila za pridelovalca pri nas enaka kot sedaj, t. j. 300 K za hektoliter od kleti. Ni pa bilo

povedano, kaj da je razumeti pod izrazom srednje vino. Sedaj nam predpis jasno pove, kaj da je razumeti pod srednjim vinom, namreč vino brez vseh napak, ki ima, ako je belo, 9 do 10, ako je pa rdeče ali črnina 10 do 11, prostorninskih ali volumnih odstotkov alkohola. Naša boljša, pozno trgana bela vina so letos gotovo dosegla in celo prekoračila to množino alkohola (9 do 10%). Rdeče vino ali pa črnino bo pri nas redkokje dobiti, da bi imela nad 10% alkohola, tedaj bo redkokje mogoče zahtevati za njo na podlagi predpisanih cen po 300 K za hektoliter. Največ bo pri nas dobiti rdečega vina z 9 do 10% alkohola, za katerega pa je določena cena 270 K za hektoliter.

Spomladansko obdelovanje polja. Naredba poljedelskega ministrstva v sporazumu z vdeleženimi ministrstvi z dne 31. januarja 1918 drž. zak. št. 37 določa glede spomladanskega obdelovanja zemlje v glavnem sledeče: Vsak kmetovalec, tako zemljiški posestnik kot tudi najemnik in vživalec je dolžan vsa svoja v to pripravna zemljišča obdelati spomladi, vkolikor niso bila tista obdelana že jeseni. Njive, ki so bile obdelane in posejane v jeseni, pa je bila setev čez zimo poškodovana, se morajo spomladi znova obdelati. Posestvom, pri katerih se zemljišča vsled vpoklica gospodarja ali drugih vsled vojske povzročenih razmer ne bi mogla pravočasno obdelati, morajo priskočiti na pomoč žetvene komisije, ter jim preskrbeti potrebne delavne moči. Če bi se zemljišče tudi na ta način ne moglo pravočasno obdelati, mora prevzeti skrb za obdelovanje občina. Žetvene komisije se morajo po določilih zakona ustanoviti v vsaki občini, kjer se prebivalci pečajo s kmetijstvom. Sestavljene so iz predsednika in najmanj 3 v občini bivajočih drugih članov. Žetveni komisiji predseduje župan ali eden izmed občinskih svetovalcev. Kot člani pridejo v prvi vrsti vpoštev izvedeni in zaupanja vredni občani, dušni pastirji, šolski voditelji in učitelji. Te komisije morajo skrbeti za to, da se v občini vsa poljedelska dela

pravočasno in v polnem obsegu zvrše. Dognati morajo vsa ona zemljišča v občini, ki se vsled vpoklica gospodarjev ne bodo mogla pravočasno obdelati, dalje morajo poizvedeti koliko je v občini delavnih moči in kateri kmetijski obratni pomočki so na razpolago. Ili morajo kmetovalcem v vsakem oziru na roko zlasti z nasvetom, katera semena naj se sejejo in kje se tista dobe. Sestaviti morajo seznam vseh zemljišč, ki se vsled vpoklica gospodarja ne bodo mogla pravočasno obdelati, ter ga oddati občini, da ta glede obdelovanja potrebno ukrene itd. itd. Pri vsaki deželni vladi ali namestništvu kot tudi pri vsakem okrajnem glavarstvu se ustanovi „Kmetijski svet“, ki ima nalogo biti v pomoč s svojim svetom v vseh zadevah, ki tičejo kmetijstvo. Nadzorstvo čez kmetijsko produkcijo v celi deželi ima c. kr. deželna vlada, v posameznih okrajih pa dotično c. kr. okr. glavarstvo, ki se pri tem poslužuje žetvenih komisij in županstev. Prestopki te naredbe se ostro kaznujejo. Naredba je dobila moč dne 2. februarja t. l.

Najvišje povelje z dne 11. septembra 1917. Izvršilni predpisi k temu povelju določajo, da se morajo očetje šesterih še nepreskrbljenih otrok in pa edini sinovi starišev, ki so izgubili v sedanji vojni vsaj dva sinova, uporabljati na takih mestih, ki niso izpostavljeni neprestani sovražni nevarnosti. Ta določila se pa mnogokrat napačno razlagajo. Na urade prihajajo prošnje, s katerimi se na podlagi tega povelja hoče doseči vse kaj drugega kot je v povelju mišljeno. Nekateri prosijo za popoln odpust iz vojaške službe, drugi zopet za premestitev v zaledje ali za trajno vporabljenje v etapnem ozemlju. Prav pogoste so tudi prošnje za premestitev v domači kraj ali vsaj v njegovo bližino. Mnogokrat se prosi tudi za vojake, ki sploh niso prideljeni v fronti. Vse te prošnje so in tudi morajo biti brezuspešne. Da se prepreči nepotrebna obremenitev uradov, ki imajo sedaj vsled pomanjkanja uradnikov dela že itak čez glavo, na drugi strani pa da se ljudem prihrani nepotrebno delo, se vsi prizadeti opozarjajo, da zgoraj navedeno Najvišje povelje velja le za one vojake, ki se nahajajo v bojni črti in tudi za te le v toliko, da se ne smejo vporabljati na mestih, ki so izpostavljena stalnemu sovražnemu ognju, nikakor pa ne za one, ki so v etapnem prostoru ali v zaledju.

Izjeme pri vpoklicu oproščenih. Domobranksko ministrstvo je odredilo, da so vse vojaške oprostive črnovojnikov, rojenih v letih 1900 do 1894, razveljavljene in bi morali vsi dozdej oproščeni črnovojniki imenovanih letnikov brez izjeme nastopiti vojaško službo. Na posredovanje poslancev pa sedaj domobranksko ministrstvo razglašja: Okrajne politične oblasti so pooblašene, da smejo napraviti izjeme glede vpoklica dosedaj od vojašine oproščenih črnovojnikov

imenovanih letnikov. Tisti črnovojniki, rojeni v letih 1900-1894, ki so bili dosedaj oproščeni od vojaške službe, bodo še tudi v bodoče oproščeni in sicer le tedaj, če je njihov glavni poklic **kmetijstvo** in če dokažejo, da nimajo nobene moške, pa tudi ne ženske delavske osebe, katera bi jih mogla v kmetijstvu nadomestovati, oziroma zastopati, vsled česar bi bil vsled vpoklica dosedaj od vojaške službe oproščenega trajno onemogočen nadaljni obstoj dotične kmetije. Tozadevne prošnje, kolkovane s kolkom po 3 K, naslovljene na domobranksko ministrstvo, opremljene s potrebno razvidnostno tiskovino, je vlagati potom županstva na okrajno politično oblast. Domobranksko ministrstvo bo dotičnega črnovojnika iz navedenih razlogov ali trajno oprostilo od vojaške službe ali pa vsaj za toliko časa, dokler ne bo kaka druga starejša moška oseba, ki bi prišla pri dotični kmetiji v poštev in ki se sedaj nahaja pri vojaki, oproščena od vojaške službe.

Dobava mladih prašičev. „Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani“ naznanja, da bo preskrbelo za Kranjsko od drugod nekaj tisoč mladih plemenskih prašičev in prašičev za rejo ter jih bo razdeljevalo po zaupnikih po vsej deželi. Prašiči bodo v starosti 10 do 15 tednov ter bo cena za komad kakih 120 K. Reflektantje naj se oglasijo pri krajevno pristojnem zaupniku „Kranjskega dežel. mesta“ za nakup prašičev. Ime zaupnika pove vsakomur domače županstvo.

Učna doba obrtniških vajencev-črnovojnikov. Glasom zakona z dne 14. januarja 1918, drž. zak. št. 24, je smatrati učno dobo tistih obrtniških vajencev, ki so pred naborno starostjo vpoklicani kot črnovojniki, kot končano, če je vajenec dne odhoda v vojaško službovanje dopolnil vsaj dve letno učno dobo.

C. kr. invalidna šola v Ljubljani. Vsprejemni pogoji za že superarbitrovane invalide, ki žele obiskovati obrtno invalidno šolo na državni obrtni šoli v Ljubljani, so se zadnji čas spremenili in zenostavili. Invalid naj se javi naravnost pri zavodnem ravnateljstvu; če pri tem ravnatelj in vojaški zdravnik spoznata, da je invalid za obisk sposoben, more takoj vstopiti v šolo in ga tudi invalidni oddelek takoj prevzame v popolno vojaško oskrbo.

Cene za les. Dunajske velike lesne trgovine so sklenile sledeče lesne cene, ki so veljavne za kubični meter do preklica: hlodi (smrekov, jelov, borov les) 45-60 kron; hlodi (bukov, hrastov in sploh trd les) 98-120 kron; hrastove debele deske 240 kron, tanjše 268 kron. Otesani ali oglati žagan les (smreka, bor, jelka) 65 do 85 kron, bukov in hrastov pa 230-260 K. Za Češko so lesne cene za 15 do 20 odstotkov višje, v Galiciji pa za 10 do 15 odstotkov. Cene za les naraščajo, blaga je malo, povpraševanje pa živahno.

Spominska knjiga c. in kr. pešpolka „Cesarjevič“ št. 17. Naš domači polk namerava izdati veliko spominsko knjigo, v kateri naj bodo ovekovečena vsa junaštva hrabrih Kranjcev. Čisti dobiček te knjige je namenjen „vdovskemu, sirotinskemu in invalidskemu skladu“ pešpolka. V knjigi naj bi bila natančno navedena kolikor mogoče vsa junaštva pešpolka in posameznikov. Radi tega se naprošajo vsi k polku spadajoči častniki in moštvo, kakor tudi rodbine padlih, pogrešanih invalidov in vjetnikov, da dajo redakciji te knjige na razpolago ves material, ki ga imajo; predvsem dnevnik, posamezne notice, zanimive vojne poštna karte, poročila o hrabrosti častnikov in moštva, slike odlikovanih, padlih, invalidov, skupinske slike posameznih oddelkov, slike iz fronte, risbe, karikature, nekrologe padlim častnikom, vojaške pesmi, spise o dogodkih na fronti, vojaške šalivke in pregovore. Ves na razpolago dani material se pošlje pošiljatelju takoj nazaj. Kdor pa hoče vposlane stvari polku podariti, se vse hvaležno sprejme in pride v muzej polka. Vse pošiljatve se naj pošiljajo na poveljstvo nadomestnega bataljona št. 17 (redakcija spominske knjige) v Judenburgu, Štajersko.

Državna podpora svojcem v Ameriki pridržanih avstrijskih državljanov. Dne 17. avgusta 1917, je izšel v državnem zakoniku pod št. 376. zakon o podpiranju rodbin, kojih redniki se zadržujejo v sovražnem inozemstvu ter rodbin ladijskih moštev trgovinske mornarice, katerim ni bilo več mogoče vrniti se iz nevtralnih dežel. Po tem zakonu imajo svojci naših državljanov, ki so bili ob priliki vojnih dogodkov zadržani v sovražnem inozemstvu pravico do podpor iz državnih sredstev v višini vsakokratnega državnega prispevka za preživljanje svojcev vpoklicanih vojakov. Višina te podpore se ravna po kraju, kjer ima upravičenec svoje redno bivališče in je sedaj določena sledeče: za Ljubljano 1 K 80 h na dan, za vse druge kraje na Kranjskem pa 1 K 60 h za eno osebo na dan. Za svojce, ki imajo svoje rednike v Ameriki ta zakon poprej ni imel veljave, ker z Ameriko nismo bili v vojnem stanu in tedaj tista ni bila za nas sovražno inozemstvo. Dne 7. decembra 1917 so nam pa Zjedinjene države napovedale vojno in od tedaj naprej so te podpore deležni tudi svojci v severni Ameriki zadržanih državljanov. Za upravičene svojce je v tem slučaju smatrati one osebe, katerih preživljanje je bilo dosedaj odvisno od dela ali dohodka v sovražnem inozemstvu pridržanega in je prišlo sedaj v nevarnost, ker prejšnji vzdrževalec vsled po vojski provzročeni razmer ne more več skrbeti za nje, sami iz svojega premoženja ali dohodka se pa tudi ne morejo preživ-

ljati. Prošnje za take podpore je vlagati pri političnem okrajnem glavarstvu (mestnem magistratu) potom županstva, pomožnih pisarn ali dobrodelnih društev.

Varovanje zemljiških pridelkov proti škodi gosenic, hroščev in drugih škodljivih mrčesov. V smislu deželnega zakona z dne 17. junija 1870, dež. zak. št. 21, o varstvu zemljiških pridelkov proti škodi gosenic, hroščev in drugih škodljivih mrčesov, morajo županstva pozvati vse posestnike, uživalce in najemnike zemljišč v občini, da do konca meseca marca — kateri rok županstva morejo podaljšati k večjemu do konca aprila — svoje sadno in olepševalno drevje, grmovje, seči, lesene vrtno plotove in hišne stene, na vrtovih, poljih in travnikih očistijo zapredenih gosenic, mrčesnih jajec in zapredkov (ličink) in sežgo ali kakorsibodi pokončajo nabrana gosenična gnezda in jajca. Pragtako je gosenice, ako se pomladi pokažejo na drevju, grmovju in rastlinah, kakor tudi zapredke končati v roku, ki ga določi županstvo vsako leto z javnim razglasom. Županstva morajo občane opozoriti tudi na sledeče zakonite določbe: Kadar se drevje, ki so ga napadle gosenice poseka, ali kadar se veje, ki so jih napadle gosenice, odsekajo, tedaj se tako drevje, oziroma take veje ne smejo pustiti v tem stanju ležati, ampak morajo se gosenice obrati od njih ali pa drevje in veje precej sežgati. Dalje morajo gori imenovane osebe hrošče, dokler letajo, od svojega sadnega in lepotnega drevja, lepotnega grmovja in drevoredov, potem od drevja ob gozdnih roboh v slučajih, kjer je tega treba zaradi bližine, vsak dan, zlasti ob ranih urah, otresti in pokončavati ali obračati kmelijstvu na korist. Na polju se morajo črvi (podjedi, ogrci) pri oranju ali kopanju zemlje precej za plugom, motiko ali lopato pobirati in takoj pokončati. Če se kdo obotavlja navedena opravila izvršiti do določenega časa, jih mora občina dati izvršiti na njegove stroške, vrhutega pa mu naložiti na korist občinske blagajne globo od 2 do 20 K, in če bi se to ponovilo, do 40 K; kdor ne more plačati globe, ga more županstvo kaznovati z zaporom od 12 ur do 4 dni.

Listnica uredništva in upravnitva.

Nekateri naročniki „Občinske Uprave“ so poslali naročnino za l. 1918. že koncem lanskega ali začetkom letošnjega leta. Ker je pa „Občinska Uprava“ prenehala izhajati, povprašujejo, kaj je z že poslano naročnino, ali jo dobe vrneno ali pa se porabi kot naročnina za „Samoupravo“. Tem potom odgovarjamo, da je od vseh tistih, ki so plačali „Občinsko Upravo“ tudi za l. 1918, s tem poravnana naročnina za „Samoupravo“ l. 1918.

Kranjska deželna banka v Ljubljani

v deželnem dvorcu — vhod v Gosposki ulici 2.

Obrestuje hranilne vloge po

4⁰/₀

brez vsakega odbitka obresti se pripisujejo glavnici **polletno**. Vloge v tekočem giro-računu in na blagajniške liste po najugodnejših pogojih.

Daje komunalna posojila

občinam, okrajnim in šolskim odborom ter zdravstvenim zastopom, v

4^{1/2}⁰/₀

komunalnih zadolžnicah.

Hipotekarna posojila

v zastavnih listih po

4^{1/2}⁰/₀.

Najugodnejše in najvarnejše se nalaga denar v pupilarno varnih **4**^{1/2}⁰/₀ komunalnih zadolžnicah in **4**^{1/2}⁰/₀ zastavnih listih kranjske deželne banke. Obrestovanje več kot **4**^{1/2}⁰/₀ letno brez vsakega odbitka.

Banka je pupilarno varen zavod ter jamči zanjo dežela Kranjska.

Uradne ure za stranke vsak delavnik dopoldne od pol 9.

do 1. ure popoldne.

LJUDSKA POSOJILNICA

reistrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani,

v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 6, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo,

sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure popoldne in jih obrestuje po

4¹/₄⁰/₀

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako, da dobe

le-ti od vsakih 100 K čistih 4 K 25 h na leto.

Vloge v Ljudski posojilnici so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

Ljudska posojilnica sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih uplačilo na razpolago poštne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim zadrušnikom posojila proti vknjižbi na amortizacijo ali brez nje, tudi na osebni kredit proti poroštvu ali zastavi vrednostnih papirjev.

Menice se eskomptujejo najboljše. — Rezervni zakladi znašajo okroglo K 800.000. — Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1915 23 milijonov kron.

KATOLIŠKA BUKVARNA v Ljubljani

Perutninar.

Mesečnik za umno perutninarstvo in rejo vseh malih domačih živali. Urejeval A. Lehrman. Ta koristen list je izhajal v letih 1906 do 1908; dobita se prva dva letnika po K 2-70 in 7 številki tretjega letnika za K 2—

Knjiga uradnih vlog.

Obrazi političnih, vojaških, finančnih (davčnih), sodnih in drugih uradnih vlog. Sestavil Janko Dolžan. Cena 3 K, vezano 4 K. — Knjiga je najboljša pomoč za sestavo različnih prošelj in vlog. Razdeljena je v štiri glavne dele: I. Politične in vojaške vloge. — II. Finančne in davčne vloge. — III. Sodne vloge s šestimi pododdelki. — IV. Razne druge vloge. — Kar pojasni druge knjige v v dolgih razpravah, pove ta knjiga na eni strani s praktičnim, naravnost uporabnim vzorcem. Služi vsem stanovom in potrebam.

Govedoreja.

Spisal Rado Legvart. Cena K 3-80. Knjigo je spisal strokovnjak s temeljitim teoretičnim študijem in dolgoletno praktično skušnjo, zato se bo iz nje mnogo naučil vsak živinorejec, kateremu je na tem, da zboljša živinorejo. Knjiga je opremljena z mnogimi finimi slikami.

Pravice vpoklicancev v vojno službovanje

in njih družin do vzdrževalnin, podpor in preskrbin. Cena 50 vin. — Vsakdo, ki se čuti prikrajšanega v vojnih podporah, najde v tej knjigi različne vzorce za prošnje, katere mu je vložiti, da dobi to, kar mu je po postavi zajamčeno.

Občinsko posredništvo.

Navodnik in zakon za kronovine avstrijskega juga. Spisal dr. Fr. Mohorlič. Cena K 2-80. Občinska posredništva imajo namen preprečiti tožbe in pravde, ki so že marsikoga pripravile ob vse in delajo na to, da se že doma doseže poravnava med prepirajočimi se strankami. Zupanom, zaupnikom teh posredništev itd. je knjiga nujno potrebna

Dohodnina.

Določbe o dohodninskem davku po zakonu o osebnih davkih z dne 25. okt. 1896, drž. zak. št. 220, in po osebnodavčni noveli z dne 23. jan. 1914, drž. zak. št. 13. Cena K 1-60, vez. K 2-20. Sestavil Valentin Žun. — Za sestavo dohodninske napovedi, katero mora davčni obvezanec vsako leto meseca januarja predložiti davčni oblasti, bo ta lahko umljava in s praktičnimi vzorci opremljena knjiga izborna služila. Olajšala bo delo in prihranila marsikaj na davčnih izdatkih. Malokomu so namreč znane določbe glede dovoljenih odbitkov, katere mora v napovedi uveljaviti, da se mu dovolijo olajšave in zniža davčni postavek.

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA V LJUBLJANI,

Dunajska cesta št. 19 (Medjatova hiša v pritličju),

sprejemamo: 1. zavarovanja **poslopij, premičnin in pridelkov** proti požarni škodi, in
2. zavarovanje **zvonov** proti požaru in proti prelomu.

Ta edina domača slovenska zavarovalnica se odlikuje po nizkih cenah in točnosti izplačevanja odškodnine. — Postavno vloženi ustanovni zaklad in rez. zaklad jamčita za popolno varnost.

**Svoji
k
svojim!**

ZADRUŽNA TISKARNA v LJUBLJANI

registrovana zadruga z omejeno zavezo

se priporoča cenj. občinskim uradom in slavnim županstvom za izvršitev vsakovrstnih uradnih tiskovin, pismenega papirja, kuvertov i. t. d. — Zaloga tiskovin za občinske volitve in posredo-

valne urade, c. kr. notarje in odvetnike. — Zaloga tiskovin za hranilnice in posojilnice, konsumna društva, mlekarske, živinorejske, kmetijske in
strojne zadruge.

Cene zmerne!

Naročila se izvršujejo točno in solidno!